

Les voces poétiques de la colección “Ámbitu”: Una personalidad diferencial

XOSÉ LLUIS CAMPAL

Nunes dómines comu les d’anguañu, nes que’l mercáu editorial de la criyación poética antóxaseme enxencle p’apurir a los autores un afayadizu muérganu d’expansión, l’apaición nes postrimeríes de la década pasada d’una modesta colección foi un revulsivu, heredera nel favorable formatu de los hestóricos cartafueyos “Seminariu de Llingua Asturiana”, (onde asoleyaren los sos versos un piñu xente de la castra d’un Manuel Asur, Felipe Prieto, Xuan Xosé Sánchez Vicente o mesmamente Xuan Bello, entós *Bello Fernán*) y precursora de la renacencia representada güei por realidaes comu Trabe o Editora del Norte.

Aperiada polos traductores Inaciu Iglesias y Sixto Cortina, *ÁMBITU* abrió un espaciu heterodosu onde les nueves opciones nun topetaran coles muries del dirixismu por mor d’una elección llingüística, normativizada o non. Pero l’aciertu d’*ÁMBITU*, amás d’esti plausible eclecticismu, radicara en trayer al so catálogu una riestra de voces d’inequívoca personalidad, con estétiques perdixebraes magar que calidables. Munches diéronse a la conocencia xeneral dende’l so pórticu. Ye’l casu de Busto Peláez o Frías Conde.

Afortunadamente, la mayoría d’autores nun s’enxerten na triba de la “poesía de la experiencia”, curiosu fenómenu de perversión lliteraria que yo nomaría meyor “poesía de la fotocopia” o “poesía descalabrada”, qu’amás tien ruines concomitancies cola cabera poesía d’asturianos en castellán, mui poco interesante.

La escrupulosidá estilística, l’afán pola orixinalidá al traviés de la indagación y el precuru

formalista cualifiquen l'epítetu de “diferencial” que se-y otorga a delles voces. Nostante, sedría una babayada falar de grupu d'homoxeneos petites, aunque nun me resisto a nun talantar nellos una disposición lliteraria menos llastrada poles fontes, y que-y allampien al contestu una independencia qu'agora nun paez moneda d'usu corriente.

Fadré, mui económicamente, un anális de delles producciones d'ÁMBITU. Xuan Busto Peláez igua prometedoramente en *La vieya ciencia* la densidá amorosiega esquilmada nel doloríu tonu confesional del esmueigu intimista colos símbolos mariñanos comu receutores válidos pal so discursu, nunca engoláu. Sofitáu na reparadora urxencia del versu cautelosu y el grupu estróficu alloñáu d'una culturalista y pedante retórica de l'altisonancia, l'autor esnuda'l sempiternu mensaxe de la intensidá llaceriosa, inherente a toa pérdida imposible de desaniciar. Busto Peláez, con voz xaciosa y al empar encesa de ritmu, fai contricción d'humildá versificadora, curiando de nun s'allargar, quiciabes pecando por defeutu. Mediante una brevedá poemática que nun evita la ironía y el flaxelu anímicu, una brevedá d'alcordanza haikusiana, la fuerzia de la comparanza esencialista y les aliteraciones, el poeta acurrúcase escéuticamente na soledá de la esperiencia (pero non l'abanderada dende estétiques decadentistes d'increyible bona acoyida ente los poetas xóvenes) que s'esmuz ensin percatamos nós d'ello, una pesadume atestada d'un sensismu de la renuncia encamentada.

Con *Les hores*, Pablo Antón Marín Estrada —dedicáu a les xeres traductores— escaezse del personal, y pruyible, enconu espresionista pa servir a una recapitulación no que cinca al compromisu estéticu, abandonando la violencia temática y el desarreglu imaxinísticu. Rebaxa'l sarcasmu p'abellugase n'homenaxes fáusticos, villonianos, en reminiscencies machadianes y desencantaes llamaraes que fai un envís a la condición humana con ciertu tastu pesimista. El tiempu y el fracasu del amor presiden l'enfotu artísticu, asina comu un reencontru de fondu calter social nel poema entituláu “1949”, onde hai un tratamientu maduru de la sicoloxía del fugáu; poro, camiento que tres el seudónimu d'*Epicuri de Grege Porcum* guapamente pudiera mazcarase Marín Estrada: el so poemariu *Flor de latines* sigue unes pautes de corrosiva reivindicación que-y retruca a la complacencia. Otru notable poema de *Les hores*, el tituláu “Dioses cosméticos”, pue reforzar tala hipótesis d'atribucción, na filiación métrica.

Xaime Priede, profesor de Llingua y Lliteratura españoles nun Institutu y poeta tamién en castellán, algamó con *La lluz posible* la so primer “plaquette” n'asturianu. La poesía de Priede ta empobinada pola zuna más vieya y universal: l'amor comu conquista o camín d'armonía; una poesía mediatizada por una pallabra disceionada, cásique metapoética, una pallabra enra-

xonada pola desolación, la incertidume y el rechazo del hedonismu. Acollúmbrase un rexistru de fundes sensuales pa discursos declaradamente surreales que calme la so sede na firida suxerencia d'imáxenes modernistes.

Xosé Miguel Suárez, consciente de que tamos moldeaos según modelos precedentes, albidra en *Bidureiras d'invierno* la fendida elocuencia que mitoloxiza'l fondu d'un épico itinerariu memorialísticu. L'emplegu del calibráu anaforismu internu atapina d'espresividá desen-corsetada'l periodu estróficu. El tiempu epopéyicu y la reconstrucción d'un entornu míticu encadarma l'arcanu de conxuración del pasáu sentimental que remanez col gabitu d'una llingua de pulida y aniciática sonoridá. Los versos escacen na remembranza d'unos pasaxes introspectivos. Refugando les esposiciones miméticas, Xosé Miguel Suárez quier afitar la so propia identidá charrando, cola xusteza que-y da la confianza impresionista, al oyú d'otres realidaes, atopando y atopando'l fluxu vivencial na herencia. Y fáilo ensin descortez la credibilidad de lo real. Así condiciona nel llector la "so" recuperación de la identificación, dafechamente remocicada pola mirada destablillada que pue afitar el so raigañu en Celso Emilio Ferreiro o Gabriel Aresti.

En 1991, *ÁMBITU* ensamó nel procesu de xusticia lliteraria ufiertando'l *Diariu de polizón* del mierense Nel Amaro, unitariu cuerpu de trece poemas nel que'l poeta dexa, pingando a estazón, un esvaciamientu d'enguedeyada facilidá cola carnosidá interna, tolo cualu arrecostina col mañosu emplegu de les ferramientes que'l milagru de la Poesía facilita. La complexa naturalidá d'Amaro pa tornar espontaneos los andamios del llaberintu lliterariu faimos pescanciar la mayestría espresiva del que trabaya a rau restalláu cola y pola llingua llariega, aconceyando esti control idiomáticu a una veta poemática que-y escapa pelos cuatro costazos.

La voz d'Amaro retrúca-y a la llei de los pasaxeros modismos d'impostures con una cenciellez que trescala la redondez de la sintaxis. Los versos de *Diariu de polizón* allúguenla ensin farrucos esparabanes nesa utilidá que-y amiesta polisemia y enérxica llimpidez. El volume del dicir amarianu cañicase de les miagaes mimosuques al llatigazu d'un suicida esceuticismu recapitulador, colo que nun se camuda'l conteníu sinón el continente. Presta atopase cola llucidéz, tan afuracada n'otres plumas —moces y vieyes— cola integridá y la seguridá de les fidelidaes estétiques preservaes d'intrusionismu. Amaro allarga la frescura gayaspera y lúdica a un conxuntu que s'engarde colos atuñaos del llinguaxe poéticu, de regüeyu. El "Tête à tête" empicipiáu nuna bona riestra de poemas ente les dos primeres persones del singular tresfórmase en lletanés d'un ruxerrux llixeru cuando'l poeta preba a llindiar reflexiones ensin dis-

tanciamientu; o faise comunicación nel requexu del intimismu perfráxil. Tola serie enriquez-se gracias al contraste, qu'apaez maduru, a les clares, yá nel títulu: los diarios son secretos, polo tanto un polizón, elementu foriatu, tracamundia. Hai un vafu a desengaño, afitáu na dulda furrulando al máximu rendimientu o esguilando pelos calecedores pliegues del amor comu esconderite. Un sentimientu, de xustificada sensibilidá, individualizáu, priváu, fai surdir, comu en rescamplón, la referencia xeneral; falando d'asuntos perpersonales, apúrremosles nunos conceutos qu'a toos mos cinquen.

En *Diariu de polizón* el discurso, de tensión coloquial, nun s'empapiza con zucones pre-tenciosidaes y la llibertina descomposición estrófica ye'l danciador resultáu d'un oxetivu: des-vistir la sagrada sustancia poética de grillos y grilletes, con puñetazos y caricies; una poesía de materialidá lírica na que l'arborescencia de la repitición antroxa la convicción perceptiva musical. Les noyaes mitoloxíes esparfés pel cine, la lliteratura y l'arte llánten-y, si cabe, mayor ricura. Son contraseñes de tributu pop.

Con *Onte foi cabalo de xinza* coló en 1991 Francisco Xavier Frías Conde, autor que sigue direutrices llingüístiques del Occidente astur-galaicu, na estaya poética pela soterrania vena del versu que fai del enunciáu esternu, íntimu paradigma de mundos oníricos pero apalpuñables. Lo máxico-cotidiano puxa por esnalar fasta un estratu idealizante. La voz de Frías Conde afalaga la sinceridá diacrónica del verbu, fluyendo lo metafórico y costumista-simbólico nes posibilidaes del plásmu eufónico. Dende la rebuscada naturalidá neo-romántica, l'autor perfeiciona con intenses acutaciones testuales el conocimientu del home y la so tierra comu sentimentalidá supraafectiva.

Nel curtiu caleyar de la coleición *ÁMBITU*, pa min que'l descubrimientu d'acentuaes heterodosies respetu a la sonadía d'otres más murnies, nun pasará de baldre.